

PERSPEKTIVY NATO V 90. LETECH

Důležitým vojenskopolitickým obsahem jednání vrcholných orgánů Severoatlantického paktu v závěru loňského roku byla analýza vnitropolitických změn v zemích Varšavské smlouvy, jejich případné dopady na vztahy mezi oběma koaličními uskupeními a snaha o ujednání postupu členských zemí NATO na mezinárodních odzbrojovacích jednáních.

Pozornost byla současně věnována vojenským otázkám paktu. Zejména modernizaci jaderného potenciálu na evropském válčišti, dále národním vojenským výdajům, výstavbě a modernizaci jednotlivých druhů vojsk zemí paktu NATO. Patříčná pozornost byla věnována operační přípravě koaličních ozbrojených sil, problematice konvenčního vyzbrojování a vytváření jednotného západoevropského zbrojního trhu.

Zasedání skupiny pro jaderné plánování NATO (Nuclear Planning Group – NPG) se uskutečnilo v portugalském přímořském letovisku Vilamoura (u města Faro) 24. a 25. 10. 1989 na úrovni ministrů obrany členských zemí aliance (mimo Francii, Island zastupoval pozorovatel). Hlavním obsahem jednání byla otázka modernizace jaderných sil na evropském válčišti a případná změna jejich struktury.

Podle **Studie o perspektivních požadavcích NATO na jaderné zbraně**, předložené na zasedání NPG v dubu loňského roku, bylo doporučeno mj. snížit stav jaderné dělostřelecké munice i jaderných hlavic v Evropě, vyvinout leteckou protizemní řízenou střelu s jadernou municí a podřídit vrchnímu veliteli ozbrojených sil NATO v Evropě další americké námořní prostředky jaderného napadení (řízené střely s plochou dráhou letu), umístěné na ponorkách a hladinových plavidlech.

Studie předpokládá, že v polovině 90. let by mělo velení NATO v Evropě disponovat asi 600 jadernými hlavicemi pro pozemní řízené střely nebo řízení střely s plochou dráhou letu s dosahem do 500 km, 400 jadernými granáty pro děla ráže 155 mm, 200 jadernými granáty pro děla ráže 203,2 mm, 1 300 jadernými hlavicemi pro letecké řízené střely s plochou dráhou letu, 800 leteckými jadernými pumami a 190 hlubinovými jadernými pumami. Kromě toho hodlají USA do poloviny 90. let umístit na svých plavidlech operujících v evropských vodách asi 380 jaderných hlavic pro námořní řízené střely s plochou dráhou letu. Celkem by tato opatření umožnila likvidaci jednoznačně odmítají spojují představitelé NATO s výsledky dosaženými na vídeňských jednáních o konvenčních ozbrojených silách v Evropě.

Kompromisně se řešila otázka taktických jaderných zbraní s dosahem do 500 km. Členské státy NATO (s výjimkou Belgie) souhlasí s americkým výzkumem a vývojem nového zbraňového systému, jenž by nahradil zastaralou řízenou střelu Lance. Otázka jeho rozmístování na evropském válčišti však byla odložena až na rok 1992, přičemž kritériem pro příslušné rozhodnutí má být „celkový vývoj bezpečnosti v Evropě“. Případná jednání o jejich snížení (úplnou likvidaci jednoznačně odmítají) spojují představitelé NATO s výsledky dosaženými na vídeňských jednáních o konvenčních ozbrojených silách v Evropě.

Zasedání NPG pověřilo atlantickou skupinu odborníků na vysoké úrovni (High Level Group – HLG), aby komplexně zhodnotila současný stav a perspektivní požadavky paktu na jaderné prostředky, které mají v 90. letech, spolu s modernizovanými konvenčními zbraňovými systémy zabezpečovat efektivnost koaliční vojenskostrategické koncepce pružné reakce, založené na kombinaci jaderného a konvenčního odstrašování. HLG byla vytvořena z rozhodnutí skupiny pro jaderné plánování NATO v prosinci 1977. Jejím hlavním úkolem je vypracovávat plány modernizace jaderných prostředků paktu na evropském válčišti

a návrhy na zabezpečení ochrany sil a prostředků aliance před účinky jaderných zbraní protivníka.

V závěrečném komuniké zasedání skupiny pro jaderné plánování NATO byla zdůrazněna nezbytnost účinného ovlivňování veřejného mínění v členských státech aliance, aby byla správně pochopena jaderná politika Severoatlantického paktu.

V úvodu zasedání Evropské skupiny NATO (Eurogroup – EG) 27. 11. 1989 v Bruselu ministři obrany evropských členských států aliance uvítali změny ve vnitropolitickém vývoji zemí Varšavské smlouvy, současně však upozornili, že přináší určitá rizika. EG byla vytvořena v roce 1968 z iniciativy Velké Británie. Jejími členy jsou Belgie, Dánsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Řecko, Spolková republika Německo, Španělsko, Turecko a Velká Británie. Formálně není organickou součástí paktu, je však velmi těsně spjata s řešením jeho vojenských otázek. Ministři proto doporučili, aby pakt k této situaci zaujal pružné a zdrženlivé stanovisko a účinným odstrašováním udržel svoji obranyschopnost proti přetrvávající převaze ozbrojených sil Varšavské smlouvy.

Evropská skupina NATO projednávala **Zprávu o vojenských výdajích evropských zemí aliance v roce 1989**. V ní bylo konstatováno, že v tomto období své vojenské výdaje zvýšily Itálie, Lucembursko, Norsko, Velká Británie a Španělsko, které také poprvé přispěly do společného rozpočtu NATO. Řecko, Itálie, Nizozemí, Norsko, Turecko a Velká Británie vynaložily více než 20 % prostředků z vojenského rozpočtu na modernizaci nejdůležitějších zbraňových systémů. Vzhledem k rostoucím požadavkům na bojovou a operační přípravu ozbrojených sil aliance plánují mj. Belgie, Dánsko, Norsko, Spolková republika Německo, Španělsko a Velká Británie na tuto činnost zvýšit oproti minulosti výdaje nejméně o 3 %.

Ministři obrany věnovali také pozornost návrhu vojenských rozpočtů evropských zemí paktu na rok 1990. Objektivní nutnost odstraňovat deficity státních rozpočtů nutí vlády některých menších členských zemí Severoatlantického paktu (např. Belgie, Nizozemí, Dánska) krátit růst vojenských výdajů. U většiny zemí aliance jsou však zatím dostatečně vysoké k zabezpečení všech hlavních plánovaných programů modernizace ozbrojených sil.

Ve vojenských rozpočtech hlavních států NATO soustavně rostou výdaje na výzkum a vývoj kvalitativně nové bojové techniky. Její výroba a zavádění do výzbroje si vyžadují další růst vojenských rozpočtů v průběhu 90. let, s čímž uvedené státy ve svých výhledových finančních plánech počítají.

Např. vojenský rozpočet vlády Spolkové republiky Německo (SRN) na letošní rok předpokládá výdaje ve výši 54,47 miliard západoněmeckých marek (DEM), což je o 3,3 % v nominální a o 1 % v reálné hodnotě více než v loňském roce. Dotace na nákupy bojové techniky (11 mld. DEM) jsou nižší o 4,4 procenta. Pokles souvisí s ukončením dodávek zbraní druhé generace (např. letounů Tornado, protitankových a protiletadlových zbraní, spojovací techniky apod.). Naproti tomu dotace na výzkum a vývoj zbraní třetí generace (3,32 mld. DEM) jsou vyšší o 12,9 procenta. Mezi tyto hlavní programy patří zejména vývoj a výzkum nového bojového letounu, bojového tanku, víceúčelového vrtulníku, protitankových a protiletadlových zbraní, spojovacích a řídicích systémů. Ve střednědobém plánu počítá vláda SRN s vojenskými rozpočty pro rok 1991 ve výši 55,1 mld. DEM a pro rok 1992 55,9 mld. DEM. Uvedené výdaje mají stačit k dokončení modernizace ozbrojených sil zbraními druhé generace a k přípravě zavádění zbraní třetí generace. Při jejich dodávkách v dalších letech počítá ale spolková vláda s vyšším růstem vojenských rozpočtů.

Vojenský rozpočet Francie pro rok 1990 přesahuje 189 mld. francouzských franků (FRF). Oproti roku 1989 je to více o 3,9 procenta v reálné hodnotě. Na nákupy bojové techniky je určeno přes 50 % všech prostředků. Hlavní důraz je dán na modernizaci strategických a operačně taktických prostředků jaderného napadení. Počítá se však i se zaváděním nové konvenční bojové techniky. Pro zvýšení přitažlivosti vojenské služby a kvality důstojnického sboru vzrostou v tomto roce platy vojáků z povolání v průměru o 10 procent.

V průběhu zasedání evropských ministrů obrany vyjádřili překvapení nad úvahami vlády USA snížit v letech 1992–1994 značně svoje vojenské výdaje, což se týkalo i amerického programu tzv. iniciativy ve strategické obraně (SDI). Na loňském podzimním zasedání

výboru pro vojenské plánování NATO však americký ministr obrany evropské spojení ubezpečil, že žádné rozhodnutí o snížení vojenských výdajů USA, ani počtu amerických vojáků v Evropě nebylo dosud přijato, a že veškerá příslušná opatření budou předem konzultována s představiteli ostatních států NATO. Představitelé evropských států aliance programu SDI i nadále vyslovili podporu, přestože část významných vojenských odborníků a vědeckých institucí zpochybňuje jeho úplnou realizovatelnost. Očekávají alespoň částečnou využitelnost nových technologií a technických projektů vytvořených při uskutečňování SDI, pro výstavbu jaderných a konvenčních sil paktu. Nespokojenost ale vyjádřili s úrovní účasti evropských států paktu na programu SDI, která podle jejich názoru zůstává hluboko pod původně proklamovanými nabídkami USA z doby, kdy se americké vedení snažilo získat politickou podporu spojenců v NATO pro realizaci projektu. Vzhledem ke snižování finančních prostředků z rozpočtu USA na program SDI nelze v nejbližších letech předpokládat rozšíření účasti ostatních členských států NATO na projektu či zvyšování jejich vlastního finančního podílu na jednotlivých výzkumných a vývojových úkolech.

Vojevní představitelé evropských států NATO stále více počítají s využitím vojenských poznatků západoevropského programu společného získávání nových technologií EUREKA, zejména v oblasti prostředků spojení a výzkumu špičkových výrobních technologií. Z diskuse na zasedání Evropské skupiny NATO vyplynulo, že značná část výsledků jednotlivých projektů tohoto programu (uvádí se 9 až 15 procent) je dobře využitelná i ve vojenské oblasti. Zejména to platí o úkolech, které se týkají spojovací a výpočetní techniky, jež tvoří asi čtvrtinu všech přijatých projektů programu.

Na významu také nabývá dlouhodobý západoevropský program zbrojní výzkumné a vývojové spolupráce **EUCLID** (European Cooperation for Long-Term in Defence), který byl vyhlášen v polovině loňského roku v Lisabonu na ministerském zasedání Nezávislé evropské programové skupiny (Independent European Programme Group – IEPG). IEPG byla vytvořena v únoru 1976. Jejím členy jsou státy Evropské skupiny NATO a Francie. Řeší zejména otázky jejich zbrojní spolupráce a kooperace. Realizace programu má postupně odstraňovat zastávání západoevropských zemí za USA a Japonskem v oblasti vojenských technologií.

Na zasedání vojenského výboru NATO (Military Committee – MC) 27. listopadu 1989 v belgickém hlavním městě náčelníci generálních štábů ozbrojených sil členských států paktu ocenili význam jednostranného snižování početních stavů a výzbroje armád Varšavské smlouvy. Současně však zdůraznili, že i v tomto období má Varšavská smlouva nadále převahu zejména v pozemním vojsku a vyslovili se proto proti výraznému snižování počtů osob a výzbroje armád atlantické aliance.

Z jednání MC vyplynul mj. závěr, že ve vojenské politice NATO a jeho odstrašovací věrohodnosti má své nezastupitelné místo realizace plánů výstavby a modernizace atlantických armád. V této souvislosti bylo oceněno, že výstavba a modernizace jednotlivých druhů vojsk členských států aliance probíhá podle schválených národních a koaličních plánů a zároveň zdůrazněno, že případné dohody na vídeňských jednáních a konvenčních ozbrojených silách v Evropě by v žádném případě neměly oslabit bojeschopnost a připravenost ozbrojených sil aliance, byť i při značném snížení jejich početních stavů.

Při této příležitosti bylo konstatováno, že výstavba pozemního vojska členských států aliance se vyznačovala přezbrojováním soudobou výzbrojí a bojovou technikou a s tím souvisejícími organizačními změnami ve struktuře jednotek a útvarů. U amerického pozemního vojska na evropském válečném území bylo ukončeno přezbrojení tankových praporů tanky M1 Abrams a M1A1. V dalším období bude pokračovat reorganizace sborového dělostřelectva a vyzbrojování dělostřeleckých raketových jednotek raketomety M270, bezpilotními průzkumnými letouny a budou pokračovat dodávky bitevních vrtulníků AH-64. V západo-německém pozemním vojsku byla pozornost zaměřena na přípravu nové organizační struktury pro devadesátá léta **Heeresstruktur 2000**. U francouzského pozemního vojska probíhají dílčí organizační změny v souvislosti s přezbrojováním svazků a útvarů moderní výzbrojí a bojovou technikou. Podobná opatření jsou uskutečňována i u pozemního vojska ostatních členských států paktu.

Ve vojenském letectvu a protivzdušné obraně států NATO pokračovala modernizace letou-
nového parku a výzbroje. Podle plánu probíhalo přezbrojování leteckých jednotek bojovými
letouny Tornado (SRN a Velká Británie), F-16 Fighting Falcon (USA, Belgie a Nizozemí),
Harrier GR.5 (Velká Británie) a Mirage 2000 (Francie). U prostředků protivzdušné obrany
všech zemí paktu pokračuje rozsáhlá reorganizace a modernizace, která má být ukončena
v polovině 90. let. S cílem zkvalitnit procesy řízení a velení je uskutečňována reorganizace
pozemních systémů řízení a uvědomování. V ozbrojených silách USA, SRN a Nizozemí
pokračuje plánované přezbrojení zbraňovým systémem PVO Patriot. V souvislosti s tím jsou
postupně vyřazovány z výzbroje PLRS Nike Hercules a probíhá redisolokace sil a prostředků
protivzdušné obrany. Podle plánu pokračuje výstavba automatizovaného systému řízení
a velení vojenského letectva a PVO NATO v Evropě (Air Command and Control
System – ACCS), který by měl v průběhu 15 let nahradit příslušné současné spojenecké
systémy. Předpokládá se, že po jeho zavedení do operačního použití počátkem příštího
století nahradí a propojí národní a spojenecké systémy řízení a uvědomování PVO
Geadge (SRN), Ukadge (Velká Británie), Nadge (NATO) spojenecký létající systém řízení
a uvědomování Naew/Awacs a národní systémy řízení vojenského letectva států aliance.
Celkové náklady na zavedení systému ACCS jsou odhadovány na 10 mld. amerických
dolarů.

Mimofádnou pozornost věnoval MC také operační přípravě ozbrojených sil aliance.
Potvrdil tendenci z loňského roku snižovat počet cvičení podléhajících podle **Závěrečného
dokumentu stockholmské konference** povinnosti oznámení, tj. s účasti větší než 13 000
osob. Zvláště ocenil strategické velitelsko-štábní cvičení Wintex/Cimex-89, při kterém byla
poprvé uplatněna **Všeobecná politická směrnice pro použití jaderných zbraní**, přijatá
radou NATO v roce 1986. Pozornost byla při cvičení věnována problematice přechodu na
výběrové použití jaderných zbraní. I v letošním roce budou preferována velitelsko-štábní
cvičení a kombinovaná velitelsko-štábní cvičení s částečnou účastí vojsk. Nižší rozsah
cvičení lze dokumentovat i na podzimním cvičení Autumm Forge-89, z jehož rámce bylo
např. vyjmuta cvičení Reforger-89 a převedeno na leden až únor letošního roku.

Vojenský výbor upřesňoval rovněž poslední rok plánu výstavby infrastruktury NATO na léta
1986 až 1990. Celková částka vylíceněná na jeho realizaci činí 21,93 mld. DEM. Důraz je dán
na další zkvalitňování vojenských leteckých základů (v současné době je na evropském
válčišti vybudováno 384 velkých a dobře připravených letišť, vhodných pro rozmístění
a letištní manévry bojových a dopravních letounů; z toho je na severoevropském válčišti 42,
na středoevropském 217 a na jihoevropském 125 letišť), především na výstavbu nových
leteckých úkrytů pro letouny jednotek amerického vojenského letectva předurčených
k posílení vojsk NATO na evropském válčišti, výstavbu zařízení pro zbraňový systém
Patriot, na modernizaci středisek protivzdušné obrany a rozšíření sítě produktovodů. Po-
zornost má být také věnována dobudování podzemních protiatomových velitelských
stanovišť, spojovacích uzlů a výstavbě a modernizaci vojenských skladů. Plány zabezpečení
materiálně technické základny ozbrojených sil NATO předpokládají další růst skladových
zásob pro vedení bojové činnosti od 90 do 150 dnů a rozšiřování silniční a železniční
sítě.

Na **zasedání výboru pro vojenské plánování NATO** (Defence Planning Committee –
DPC) 28. až 29. listopadu 1989, které navázalo na jednání vojenského výboru aliance, pro-
jednávali ministři obrany členských zemí paktu především otázky spojené s konvenčním
vyzbrojováním NATO a postupným vytvářením jednotného západoevropského zbrojního
trhu. Při této příležitosti schválili zavedení nového systému plánování konvenčního vyzbrojo-
vání NATO (NATO Conventional Armaments Planning System – CAPS) na dvouleté období
s platností od dubna 1990 do dubna 1992. V jeho průběhu mají jednotlivé členské země
aliance sestavit dlouhodobé národní plány vyzbrojování svých armád, jež mají být postupně
koordinovány a sladovány právě z hlediska jednotného zbrojního trhu. K řízení CAPS je
v rámci výboru pro vojenské plánování NATO vytvořen výbor pro vyhodnocování konvenč-
ního vyzbrojování. Zbrojní plánovací systém CAPS má především vycházet z **Rámcové
vojenské koncepce** (Conceptual Military Framework – CMF), přijaté vojenským výborem

paktu v roce 1986 pod označením MC-299. CMF přitom zůstává spolu se **Zdokonalováním konvenční obrany aliance** (Conventional Defence Improvements – CDI) a **Cíli ozbrojených sil** (Force Goals) základním dokumentem pro stanovení hlavních směrů společného rozvoje koaliční konvenční výzbroje.

V nejbližším období bude CAPS zaměřen především na vytváření efektivních systémů řízení a velení, zejména ACCS s cílem zvýšit účinnost strategicko-operačního principu „úderu proti silám v hloubce“ (Follow on Forces Attack – FOFA). CAPS by měl také lépe zabezpečovat vzájemné a zpětné působení na splnění požadavků jednotlivých členských zemí aliance a dosažení vyššího stupně sladění spojeneckých a národních cílů do dlouhodobých kooperačních činností, při zachování kritéria efektivního využití i omezenějších zdrojů.

Ze zasedání vyplynul také závěr, že úloha společného zbrojního plánování a spolupráce ve zbrojní výrobě narůstá a má prioritní význam pro udržení účinného odstrašování a bojových možností ozbrojených sil NATO za „dostupnou a přijatelnou cenu“.

Účastníci jednání v této souvislosti také posuzovali návrh **Akčního plánu k vytvoření jednotného západoevropského zbrojního trhu**, který na základě rozhodnutí IEPG z června 1987 vypracovává skupina odborníků NATO.

Podle jejich představ má jednotný západoevropský zbrojní trh zpřístupnit národní trhy každému členskému státu IEPG a zajistit časově vymezenou návratnost vkladů zainteresovaných zemí do zbrojních programů. Dále má podpořit účinnou výměnu špičkových technologií využitelných ve zbrojní výrobě při současném dodržování opatření, která zamezí jejich úniku do třetích zemí a rozvinout spolupráci ve výzkumu a vývoji nových výrobních technologií.

Ze zasedání vyplynuly i některé problémy, které poukázaly na složitosti při vytváření jednotného západoevropského zbrojního trhu, jenž by měl zahájit činnost v polovině 90. let. Jsou to např. obavy, aby vytváření tzv. evropského piliře NATO nenarušilo jednotu aliance, především pak potřebnou spolupráci západoevropských zemí s USA a Kanadou. Francouzský představitel poukázal na nutnost přesvědčit Kongres USA o nezbytnosti uvolnit vývoz amerických špičkových technologií do západní Evropy, jejichž omezení je ve francouzském zbrojním průmyslu považováno za jednu z největších překážek západoevropské zbrojní integrace. Ministři obrany USA a Kanady naproti tomu vyjádřili obavu, že v případě vytvoření jednotného západoevropského zbrojního trhu se sníží význam společných zbrojních projektů přijímaných NATO a dále poklesne americký vývoz zbrojní produkce do západní Evropy.

Evropští zástupci přitom poukázali na nutnost vyřešení odpovídajícího místa a úlohy **Západoevropské unie, IEPG, Konference národních ředitelů pro zbrojení** (Conference of National Armaments Directors – CNAD) a orgánů evropských společenství v jednotném západoevropském zbrojním trhu, aby integrující se západní Evropa posílila Severoatlantický pakt jako celek. CNAD je hlavním gremiem paktu pro otázky zbrojní spolupráce. Předkládá radě NATO a výboru pro vojenské plánování analýzy a zprávy o stavu zbrojní spolupráce členských zemí a návrhy k jejímu dalšímu vývoji. Vypracovává pokyny pro orgány a štáby NATO a doporučení vládám členských zemí k realizaci rozhodnutí rady a výboru pro vojenské plánování NATO.

Na **zasedání rady NATO** (North Atlantic Council – NAC), které se konalo 14. a 15. 12. 1989 v Bruselu, přijali ministři zahraničí členských států paktu – v souladu se **Všeobecnou koncepcí kontroly zbrojení a odzbrojení**, podepsanou na vrcholné schůzce aliance v květnu loňského roku – společný návrh, který byl předložen na jednání o konvenčních ozbrojených silách v Evropě ve Vídni. Souhlasili, aby se v roce 1990 uskutečnilo jednání nejvyšších představitelů členských států Severoatlantického paktu a Varšavské smlouvy, na kterém by byly podepsány dohody o snížení stavu konvenčních ozbrojených sil, za účasti zástupců ostatních signatářských států helsinského Závěrečného aktu KBSE. Nepřekonalí však rozdílné názory na řešení některých problémů, jako např. spor Turecka a Řecka o začlenění tureckého přístavu Mersin do textu této dohody. Otevřena zůstala rovněž otázka

vytvoření stálé skupiny NATO s úkolem prověřovat realizaci kontrolních opatření budoucích odzbrojovacích dohod, jak požadoval ministr zahraničí USA Baker.

Ministři zahraničních věcí členských států NATO zaujali především odmítavé stanovisko k návrhu USA rozšířit kompetenci řídicích orgánů NATO z koordinace bezpečnostních otázek i na ekonomické a vytvořit tzv. atlantické strategické centrum. Zároveň také odmítli projednat otázku rozšíření působnosti paktu na mimoevropská území. **Američany navrhané nové pojetí Severoatlantického paktu by podle evropských představitelů mohlo vést k omezení suverenity členských států paktu a ke kompetenčním sporům mezi NATO a dalšími západoevropskými organizacemi.** V této souvislosti byla zdůrazněna – podobně jako na zasedání DPC – úloha západoevropských politických a ekonomických struktur, které existují v rámci Evropských společenství, pro integrační procesy v západní Evropě a „v konečném důsledku“, jak je uvedeno v závěrečném komuniké ze zasedání NAC „**l pro budování jednotné svobodné Evropy**“.

Rada NATO vyjádřila podporu americkému návrhu „**otevřeného nebe**“ a rozhodla, aby v únoru t. r. o něm jednali v Ottawě zástupci NATO a Varšavské smlouvy. Šlo především o zavedení leteckých inspekcí vojenských činností a zařízení na území členských států obou koaličních uskupení. K inspekci mají být použity pouze neozbrojené civilní nebo vojenské letouny.

V závěrečné deklaraci ministrů zahraničních věcí 16 členských států NATO zdůraznili, že jsou ochotni napomoci reformám v zemích střední a východní Evropy, aniž by v tom hledali jakoukoli jednostrannou výhodu. „**Budeme úzkostlivě respektovat všechny zásady helsinského Závěrečného aktu a očekáváme to také od všech ostatních signatářských států**“, uvádí se v komuniké rady NATO. Zároveň je však v něm potvrzena i platnost dosavadního základu vojenské strategie NATO – **teorie odstrašování – která „doposud nemá alternativu pro odvrácení války“.** Proto i přítomnost amerických jaderných a konvenčních sil v Evropě označili ministři zahraničních věcí za životně důležitou při naplňování politické i vojenské linie NATO v budoucím období.

Podzimní zasedání vrcholných orgánů NATO, včetně mimořádného jednání rady NATO po setkání nejvyšších představitelů SSSR a USA počátkem prosince loňského roku, byla charakterizována snahou členských zemí paktu o formulování společných postojů k uskutečňovaným změnám ve státech Varšavské smlouvy a částečně i hledáním styčných bodů pro rozvoj vzájemné spolupráce a postupného prohlubování důvěry mezi Západem a Východem.

Politici a vojenští představitelé aliance v zásadě rozhodli nadále se řídit zásadami Harmelovy doktriny (byla zveřejněna v roce 1967 pod názvem Budoucí úkoly aliance a objasňuje politickovojevodskou koaliční koncepci, podle níž má NATO s potenciálním protivníkem jednat o řadě sporných otázek evropské a světové bezpečnosti, současně však využívat všech možností pro maximální zvyšování své vojenské síly s cílem získat na svou stranu rozhodující iniciativu), tj. pokračovat v jednáních o snížení stavu ozbrojených sil a různých kategorií jejich výzbroje, ale současně udržovat a zvyšovat bojeschopnost svých vojsk zaváděním moderní bojové techniky, zdokonalováním organizačních struktur a zkvalitňováním systémů velení, spojení a zpravodajství.

K tomu by značně měla přispět i všestranná vojenská integrace západoevropských zemí, jež může vytvořit účinnou konkurenci Spojeným státům americkým. Posilování tzv. evropského pilíře NATO, pod vedením SRN a Francie, při novém dělení úkolů, rizik a odpovědnosti, povede k upevňování **evropské bezpečnosti**, méně závislé na USA. Nemusí však být v zásadním rozporu s americkou zahraničně politickou a vojenskou linií.

Závěrem lze konstatovat, že na podzimních zasedáních řídicích orgánů paktu nebyla přijata žádná opatření, která by po 90. léta výrazně ovlivňovala nebo přizpůsobovala koaliční vojenskostrategickou koncepci novým politickým podmínkám v Evropě. Existence NATO je nadále chápána jako základní prvek pro zachování vojenskostrategické rovnováhy a evropské bezpečnosti. Koncepce NATO pružné reakce založená na teorii jaderného odstrašování a principu „**přední obrany**“ zůstává v platnosti. Rozvíjen a v praxi naplňován má být i princip „**úderu proti silám v hlubce**“, přičemž vojenská síla paktu bude i v budoucnu budována na „**odpovídající kombinaci konvenčních a jaderných zbraní**“.